

НАРОДНА БІБЛІОТЕКА „ЧОРНОГОРИ“

Під редакцією Др. К. Трильовського. Ч. 2.

О. Ю. ФЕДЬКОВИЧ.

Так вам треба!

Играшка в одній дії.

(З музиками, танцями, співанками.)

ВІДЕНЬ 1921.

Накладом „Чорногори“, спілки з о. п.

З друкарні Христофа Райсера Сина.

Осип Юрій Федькович.

НАРОДНА БІБЛІОТЕКА „ЧОРНОГОРИ“

Під редакцією Др. К. Трильовського. Ч. 2.

О. Ю. ФЕДЬКОВИЧ.

Так вам треба!

Играшка в одній дії.

(З музиками, танцями, співанками.)

ВІДЕНЬ 1921.

Накладом „Чорногори“, спілки з о. п.

З друкарні Христофа Райсера Синів.

ОСИП ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

уродився дня 8. серпня 1834 року в Сторонци-Путилові, вижницького повіту на Буковині, де проживала його мама, дочка протоєрея Ганицького а вдова по попові Дашкевичеві. Вона маючи вже 30 літ віддалася за зайшлого з Галичини 21-літнього Поляка Гординського де Федькович. Осип учився зпершу у свого вуйка, попа в Кисилицях, що тримав для своїх дітей домашнього учителя, — потім пішов до низшої реальної школи в Чернівцях, а далі став на практику у землеміра Чунтуляка в Чернівцях та виїхав з ним разом до Молдави. Від сего перейшов знову на практиканта у аптикаря в молдавськiм місточку Нямц, де за-пізнався з німецьким малярем Роткельом. Сей маляр був рівночасно і поетом; він давав Федьковичеві гарні книжки до читання, поясняв йому їх, давав йому розраду в тяжких хвилях, і під його впливом зачав Федькович і собі писати вірші, звісно — також німецькі. На пораду свояків, щоби вступити до війська — він виїхав до Черновець, побув тут короткий час у купця, а в осени 1852 вступив до війська. Уже по пять місяцях здав він іспит на кадета, а з весною 1853 року пішов зі своїм, 41-им полком піхоти до Семигороду, де і перебув майже цілий час своєї військової служби. Коли в року 1859 вибухла війна Австрії з Францу-

зами та Італіянами — пішов і 41-ий полк, а з ним Федькович до Італії, хоть щасливим збігом обставин друга сотня, при котрій він служив — не була в огні. Та при тій нагоді він пізнав чужий гарний край та зібрав багато вражінь, що відбились сильно на його поетичній вдачі. В сім часі зістав він офіциром.

По війні вернув Федькович з частиною 41-го полку до Черновець, де зіставав через півтора року. Та власне сей час був дуже важний для него: він попав в товариство гарних, інтелігентних людей, як німецький письменник Найбавер та сьвідомі українські патріоти, студенти Кобилянський, Горбаль та Лукашевич. Під впливом сих Українців, що дали йому до читання найкращі твори українських поетів — він і сам посвятив свій великий поетичний талант українському письменству. Перших 8 його віршів появилося в брошурці, виданій Кобилянським в Чернівцях 1861 року. Вона звалася: *Слово на слово до редактора „Слова“*, себ то Б. Дідицького, одного з головних зачинщиків москвофільського руху в Галичині. Він то власне заводив у нас якусь дивну яzikову мішанину, що мала бути „панським“ язиком, не таким, як говорить „простий хлоп“.

Кобилянський — беручи за примір поезії Федьковича — доказував, що ось такою чистою, народною мовою повинні бути писані літературні твори.

Остаточно і Дідицький мусів признати талант Федьковича, помістив дещо з його творів в „Слові“, а крім сего видав цілу збірку його поезій у Львові 1862 року.

Федькович мусів тимчасом назад вертати до Семигороду. Зазнавши однак кращого життя між своїми людьми — він писав до своїх прихильників-Українців у Львові, щоби йому вистарали яку відповідну, цивільну посаду. Та се не удалося, а коли єще і його старенька мати зачала напирати на нього, щоби вернув на стало до дому і обняв господарку, він постарався о се, що власти військовій задля слабого здоровля дали йому відпустку, а то на весну 1863 року. По дорозі до Путилова, в Чернівцях — він перейшов на православну віру і прибрав імя „Юрій“, а рівночасно — скинувши білий офіцирський кабат — убрав на себе киптар і сардак. Одним словом: *Федькович* — польського, шляхотського походження — *став Гуцулом, селянином!*

В Сторонци-Путилові Федькович взявся до господарки, але з початку і пера з рук не кидав, а написав пару гарних оповідань та ряд віршів. Коли однак його приятель Горбаль в „Руси“, що її видавав, помістив надіслану статю, в котрій піднесено, що нові твори Федьковича не такі вже гарні, як давнійші і коли ще і з инчої причини прийшло до непорозуміння між ним а укр. академічною молодіжею — то Федькович розсердився і постановив навіть собі нічого через три роки нового не писати.

Тим горячійше взявся він однак до праці між Гуцулами. Він став іменно пленіпотентом (повновласником) деяких громад в їх сервітутових процесах та умілим веденням діла довів до сего, що 16 гірським громадам виборов він ліси та пасовиска.

Є се прямо надзвичайно корисний результат, бо як знаємо — то нпр. в Галичині — такі процеси (а було їх над 30 000!) через сторонничість урядів, підкупства зі сторони панів, та через непорадність селян — громади по найбільшій часті програли!

Федькович зістав крім сего війтом та писарем громадським, позабудив гарні порядки в громаді та піклувався о народне шкільництво, котре в сім часі позіставало ще під впливом духовної консисторії. Видячи, що книжки шкільні були писані мертвеччиною — він уложив пару підручників в чистій народній мові. Та духовні темно-любці не згодилися на се, а ще велика ласка їх була, що бодай його співаник затвердили!

Та все таки зістав він шкільним інспектором на вижницький повіт і на тім становищі поклав великі заслуги коло шкіл у сім повіті.

Доперва по 9-ох роках свого побуту на селі — переїхав він — 1872 р. до Львова, щоби обняти редакцію видавництва товариства „Просьвіти“. Тут — за дуже песю заплату — написав він 13 книжочок, з котрих 6 „Просьвіта“ випечатала. Між ними найкраще удалася йому книжочка про „Село Фармазони“, котру наше селянство собі дуже полюбило. Та не було йому у Львові життя з панамі „народовцями“, закостенілими бюрократами. Се не було товариство для карпатського орла — і він по 14 місяцях мороки із ними — відлетів назад в свої гори.

Та власне ті неудачі у Львові, той сумний досьвід з людьми, що не уміли його достаточо оцінити — підірвали його орлині крила. Федько-

вич пустився на студії якихось „тайних“ книг про планети і дуже мало що писав. Він попав під пагубний вплив свого власного чури, котрий його в поганий спосіб визискував, і котрому він записав своє господарство. Хату, що одідиичив по батькові в Чернівцях — Федькович продав, гроші розкотилися, — він попав прямо в нужду. Ніхто з давних його львівських знайомих „патріотів“ не піклувався ним. І лише з Київа загостив ще до Львова до нього Михайло Драгоманов, що відвідав його потім і в горах. Він видав в Київі оповідання Федьковича, зібрані в одну книжку, а зробили вони таке могутнє вражіння, що славний російський письменник Іван Турґенев — перевів їх на російську мову!

Уже від кількох літ проживав Федькович в Чернівцях — десь на передмістю, між неосьвіченими міщанами, коли удалось нарешті щирим Українцям-інтеліґентам викинути кацапів з просьвітного товариства „Руська Бесіда“ в Чернівцях та взяти провід народної праці у свої руки. Вони розпочали видавати 1884 р. часопись „Буковину“, а дуже щирий патріот І. Тимінський витягнув Федьковича з передмістя, намовив, щоби підписував „Буковину“ як редактор, та щоби писав до „Бібліотеки для молодіжи“. Він так і зробив, та замешкав в одній комнаті „Руської Бесіди“, через що увійшов знову в звязь з інтеліґентами, просьвіченими людьми. В р. 1886 устроєно в Чернівцях дуже гарний обхід 25-літнього ювілею його літературної праці та вскорі потім він тяжко занедужав, а хоч і піднісся з ложа

болізни і дещо гарного нового написав, то се вже не довго тревало: він помер 11. січня 1888 р. і похований на кладовищі в Чернівцях.

О. Ю. Федькович — се безперечно один з найбільших українських письменників, а на бувшій австрійській Україні — се по І. Франкові найбільший поет. Ми би сказали навіть — що *родимого* таланту у нього було більше як у Франка, у котрого зате було більше вишколення, культури.

Федькович написав багато гарних віршів, з котрих найкращі ті, що написав ще перед 1862 р., — головно з жовнярського життя.

Пізнійше — попав він під непереможний вплив творів Шевченка і се відняло його пізнішим віршам той особливий запах, той дивний аромат немов з гірських цвітів. Та зате ся дивна, глибока поезія лишилася в його оповіданнях, що належать взагалі до найкращого, що нам дало наше рідне письменство. У них воскресав і справді перед нашими очима та давна, буйна Гуцульщина, коли то ще не було на карку лихвара, а Гуцул гуляв по вольних горах мов птах!

„Играшка“, яку на перший початок з творів Федьковича подає отсе „Чорногора“ — се також справдішна перлина, котру мов від нехотя кинув Федькович в дарі рідному письменству.

Се справжня квітка з надпрутянської левади, і лише диво велике, що її доси — о скільки знаємо

— не виставлювано на сцені, хоч надрукував її перший раз К. Горбаль у львівській „Ниві“ — ще 1865 р.

Маємо надію, що „*Так вам треба!*“ увійде на стало у репертуар наших аматорських театральних гуртків. Сю маленьку увагу позволимо собі однак зробити, що режисер повинен якось змінити ту неконче поетичну сцену, як парубки бють війта в лице, бо се пахне троха цирком і взагалі за грубе, хоч ефект веселости певно був би досить великий. А впрочім робіть як самі знаєте, щоби лише було як найліпше.

Так вам треба!

Др. К. Трильовський.

ДІЄВІ ОСОБИ:

МАРФА, удова. *Марфін*

КАТРЯ } її дочки.
ОЛЕНА }

ИЛЛЯ ХРЕСТИК } капралі при інфантерії.
МІГАЙ ДУЧАК }

ФЕДЬ ДАРАДУДА, війт, Марфін сусід.

Відтак: парубки, дівчата, жінки, баби. — Циган зі скрипкою.

Орендарь.

Село Мамаївці на Буковині.

Річ ведеться на гостинці, перед Марфиною хатою.

Перша ява.

(Гостинець, при гостинцеві Марфіна хатка на подвірю, при воротах густий корч. — За сценою чути скрипку).

Хрестик з Дучаком (співають):

Гей, орле, орле, сивий соколе,
Чи не бував ти в нашій стороні?
Чи не чував ти о якій новині?
Гой, чи не тужить дівчина по мні?
Ой тужить, тужить, в ліжечку лежить,
Правою ручкою сердечко держить,
Коло неї мати, як тиха вода:
Не журися, доню, — ти ще молода. —
Гей, орле, орле, занеси їй вість:
За годину, за дві — буде милий гість! —

Хрестик з Лучаком (виходять на сцену).

Хрестик (хоче з Лучаком прощатись).

Тепер же, брате, камрате мій годний,
Бувай здоровий. У військовім стані
Немає батька, немає там нені,
Пожалувати, любе-щире слово
Заговорити, серце розпитати
Про його горе... ох — ох милий Боже!...
. . . . .
Або, як жаль, та царські панні, муштри
Здоровя возьмуть — підеш до шпиталю —

Сестричка-ж прийде водиці подати —
 Або-ж головку болящу звязати
 Легеньков ручков? — Ох ні, ні, ні, брате!
 Коли камфотер змилується — дати
 Ложку водиці, а ні — й так сконаєш —
 Боже наш, Боже! . . . ! . . . . .

Але то за щастям —

За щастям ходить, хоть де — так і в війську, —
 Де-котрий служить — казав би — сердепний!
 Світа не має, такий чужениця;
 Ходить мов блудить, — ні сам не говорить,
 Ні другі браття його не займають,
 Хиба на варті до темної нічки
 З ясними зорі розмовиться — тільки
 В нього і мови. — Зіроньки погасли,
 Фрайтер злюзує — а він знов німіє.
 Де-кому ліпша знов доля судилась
 В Господа Бога. Коли в його серце
 Обгорнуть туги, або жаль за домом
 Його, мов чорна гадина, стинає:
 То він наверне щиру тобі душу,
 Що і за батька, і за маму стане,
 В тузі розважить, в пригоді не лишить,
 Над твоїм горем і собі заплаче,
 А як загинеш — нову домовину
 Тобі утеше, висипле могилу,
 Ще й хрест покладе... а в неділю в ранці
 Піде на цвинтар — нищечком поплаче —
 Хрест поцілує — молитви зговорить —
 За твою душу . . . . .

О брате мій, брате —

І ми так жили.

Ми хліб не ділили, —
І нас камраття не чули ніколи,
Щоб ми сказали: нещасная доле,
Або — що тяжко. — Нам не було тяжко...
Нам було легко — бо страдали разом.
Двом і вмирати легше із собою,
Бо серце знає, що не — сиротою!

Дучак.

Илашу, братіку: не говори так сумно, бо —
єй Богу — заплачу. (Утирається.) А я не плакав,
ще від коли в війську.

Хрестик.

Коли-ж бо я тебе сам бачив, як ти плакав. —
А знаєш, коли мене за фельдфебра Хаскиля хо-
тіли пан капітан до нітокгавзу дати? — А видиш,
як я тебе зловив?

Дучак.

А ти не ідеш зі мною далі? Таже мені зда-
ється, що ти з Лужан а не з Мамаївців? Не
казав ти мені сам, що ти з Лужан?

Хрестик.

Воно так, — але я тобі ще й не розповідав
мабуть; от — два роки тому, як машерували ми
з Черновець до Італії. Першу станицю мали
тут у Мамаївцях, а мене дали на квартиру
в отсю хатку, до одної бідної вдови; в тої удови
є дві дочки: Катря та Олена. От з тою Катрею
я спізнався. Боже милий, що то за дівчина!

Не дівчина, але ангел — кажу тобі. Коли б ти її пізнав, то сам сказав би, що по над неї немає вже в світі. — Як-же я йшов від них, то вона мені дала слово, та й присяглася на душу і на тіло, що мене ждатиме. А я хочу тепер умисне повернути, щоб дізнатись, чи справді воно так. Коли — то будеш ласкав сеї осені до мене в дружби. — А тим часом, камрате... (Хоче з ним прощатись.)

Дучак.

А пожди-ж, брате, от що мені впало на думку. Коли ти по правді думаєш тут брати — то ліпше було-б, щоб ти вперед довідався — як, та і що. — Бо хто знає: може дівка вже віддана, а може кого іншого собі вже сподобала: — Дівочі, як то кажуть — швидкі очі, — як же ти увійдеш в хату, то або сорому наберешся, або жалю не збудеш. А так ліпше: ти сховайся там у корч, а я тут ждатиму, доки хто з хати не вийде. Таким способом я їх зараз розуму стребую. Побачимо, що добре — ми тоді в хату, а ні — того цвіту по всім світу. — Добре я кажу?

Хрестик.

Ще ти мені не добре казав би! Але — братчику — як доведеться, що вона мене не забула, моя голубка, що вона мене вірно дожидала, що вона мені зичлива, як давно — що тоді буде?!

Дучак.

Або-ж я тобі не говорив, що тоді? Возьмемо собі бочку пива, скрипку маємо, парубків скли-

чемо й справимо тобі такі запоїни, щоби сім літ
мамаївські хлопці згадували! Чи як кажеш?

Хрестик.

Ну, то я йду хиба ховатись. Але ти, брат-
чику — щоб її не налякав дуже — братчику! — Не
забудь же, братчику! (Ховається).

Дучак.

Гайда-гай!! — (Грає та й приспівує).

Гей у полі край дороги
Стоїть камінь маймуровий —
А на тому камінчику
Сидить хлопець чорнобровий.

А помежи гороньками
Сходить місяць з зіроньками —
А ще вище підлітає
Сивий сокіл з вірлоньками.

Ой летить же він, летить,
Тай крилоньками блудить —
Гой як тяжко, гой як нудно —
Як хто кого вірно любить!

Як хто кого вірно любить?! Цур йому! Що
отсе: як хто кого вірно любить?! Отсе мабуть ко-
хання? А вже-ж! Але що воно є таке — те кохання?
Я чув від одної Таліянки, що воно є — і солодке,
як мід, і гірке, як полин — гм! Воно мабуть ні
солодке, ні гірке, але — дурне, бо якби розумне,
то люде такої небилиці не плели-б. Бо хто-ж

Так вам треба!

вчидів або чув у світі, щоб було що разом і солодке і гірке? Але — скажіть мені, люде добрі, чому я ще ніколи не кохався? І малим був — не кохавсь, і підпарубочив — не кохавсь? Я раз питався Італіянки, чому отсе, а вона мені казала — щось дурне може! — Вона мені казала, що тому, бо я не вмію по італійськи говорити. Або Хрестик ліпше може вміє, як я? От брехала та й тільки. Але тепер нехай же буде що буде — мушу вже сам закохатися, щоб прецінь тої штуки доконати в світі, що то є, те враже кохання. Тфі — пек йому! Я з новою зцірреглямою тільки собі голови не клопотав, що тепер з тим коханням! Може воно — але ну — не скажу вже нічого, доки сам не спробую. (В хаті двері рипнули.) Ага, хтось іде! Будете зараз нової практики знати. Ге-ге, Хрестик! А як тобі тепер здається небоже! Десь душно! Гірше мабуть як на зцірці, коли бувало наш пан оберст збіснватіють, та стануть нас гонити тими полями коло Майлянду, чи що. Терпи, небоже, було некохатись. (Олена виходить з коновками по воду.)

Ех, що за дівчина!... Ну: коли се Хрестикова, то вже ані раз йому не дивуюся, сердешний... (Олена стає серед подвіря, кладе коновки на землю, а сама бере собі квіток з подолка, та заквітчається поволи.)

А яка собі чепурна! Ну, коли в Мамаївцях усі дівки такі, то мені навіть нема чого до Лужан і трудитись! А подивіться но, панство, що то там за ножечки? Сто тисяч її ма з її ніжками такими білими та круглими! О — о... та й ще й усміхається! А чуєте!... (Розпинає на собі кабат.)

Ох, щось душно! Сьогодні буде спарний день мабуть! (Зітхає тяжко.) А отсе що? Чи лиш не — але деж би кохання могло так борзо до чоловіка приступити. (Зітхає ще раз.) А як би так, що осе справді кохання — що тоді Хрестик казав би?... Ні, братчику, не бійся, я тебе не зраджу, хоч нехай зараз трісну. (Зітхає дуже.) Сердешна Італіянка, правду мабуть казала. Ну, це вже-ж так: я закохався! Але я тебе не зраджу, братчику Хрестикку, вїй Богу — ні! Або я не жовняр?.....! Умисне не буду на неї дивитись, та й що мені зробити! Овва! (Строїть скрипку.)

Друга ява.

О л е н а (співає). Д у ч а к (із-за воріт пригріває).

Ти, Василю, сиди в биллю —
А я собі в гаю;
Ти гадаєш, що я люблю —
А я й не думаю!

Д у ч а к (нишком).

Ся, бачу, не дуже розщигається!

О л е н а.

Ти, Василю, сиди в биллю,
А я собі в лузі;
Ти гадаєш, що я люблю —
А я насміюся!

Дучак (нишком).

Сердешний Хрестик!

Олена.

Овва! Не мала би й я що роботи, та кохатись!
Що мені за діло! (Співає.)

Мені мати ворожила
Воском у коморі:
Не кохайся, моя доню,
Бо кохання — горе.

А Пинтюкова Варвара каже, що нема вже в світі лішого, як те кохання! Та цур їй, з її коханням! От моя сестра покохалась, та тепер нічого не вдіє, лиш ув одно плаче та охає, мов та жидівка на окопищу, — от таке й мов було-б мабуть! Не треба!

Дучак (зітхає дуже довго; нишком).

А Богу святому дякувати! Наче камінь мені з серця спав! А я, бігме, думав, що оце Хрестикова, а се, бачу, її сестра, та менша. Ну, хороше! А як би оце була та Хрестикова? Не дай Боже! Дідько, кажуть, церкви не будує, але людей бунтує, таке й мов мабуть було-б. А камрата зрадити — не гоже.

Олена.

Ну, та Катрин, хоть парубок з себе, — але за ким та Варвара пропадає? За тим мельником-підлітком, що йому ще й вус не засіявся? Та цур їй, з її мельничуком! Я-б... (З хати хтось кричить: *Дівко!*) Зараз, зараз! Ох мені лишенько: де я осе

тепер стала? Ага; я — я на него й дивитись не хотіла-б, не то що! (Співає):

Мені мати ворожила
Воском серед хати;
Не кохайся, моя доню,
Лиш хиба з вусатим!

Та бо кат має (З хати кричить: *Дівко, гей!*) Зараз, зараз! Ох нуждо, де я оце стала? Ага: кат має. Се вже справді так: кат має тепер кого й кохати. Де що було чемного — пішло флінту носити; лише саме дрантя лишилось. Ох!

Дучак.

Що красна, а що розумна! За осе-ж їй. (Грає козачка, Олена слухає.)

Олена.

Ох мені лишенько: а скрипка відки тут взялася? Ану-ко, я подивлюсь. (Йде за ворота.) А то ви отсе, пане вояк? Ох лишенько! Як-же я перелякалась!

Дучак (нишком).

Се вже справді диво якесь, не дівка, коли вона скрипки боїться! Ха — ха!... (До Олени.) День вам добрий, дівчино!

Олена.

Бажаю вам милого здоровля! А ви може на екзекуцію, га? Таже ми вже заплатились зовсім!

Дучак (нишком).

А хто знає?

Олена.

А палет маєте — га? (Нишком.) Ей коли-б хоть довго попосидів на тій екзакуції, може хоть Катрю розважив-би. А Катрі його на що? Вона має свого! (Глянула нишечком на його.) Се значно, що якогось доброго г'азди син; який то собі поважний, який гордовитий!

Дучак (шукає ніби палета по всіх кишенях).

Десь затративсь ваш палет, та годі його й відшукати! (Шукає ще раз.)

Олена.

Та лишіть; ми вас і так приймемо! (Нишком.) А що в його за вічі ясні — аж говорять! На осего коли-б отто Пинтюкова Варвара подивилась, се не мельників Василь, що в його очі мов у тої глухої зозулі. Господи, коли-б той палет не затративсь! (Голосно.) А нема?

Нема!

Дучак.

(Доки Олена з Дучаком говорить, минають гостинцем люде з усіх буковинських народностей: Волохи гірські, Волохи пільські, Волошки рошіські з яблоками, Волошки пілські з куделями; Шваби, бабші яacobенські, Швабки з кошелями на головах, Пилиповани з коробками, Пилипованки з олійом, сучавські цигане в зубонах, та в антеревах, Жиди з цибуляними вінками через плечі, Жидівки в перлах, в руках несуть редьку за гичку; Вірмени з дротяними нагайками, претовсті Вірмінки, гадіцькі Угри, Угорки в червоних очіпках, Угорочки з предовгими косами, Руснаки з косами або з вильми, Русначки з серпами або з граблями, Гуцули в мудерунках з топірцями, Гуцулки з люльками в зубах, і т. д.)

Усі минають тихо, то по одному, то по парі, дехто кланяється або Дучакові, або гостям. Жінки та дівчата кепкують нишечком з Олени; баби стають по минутці край сцени та цокочуть, розмахуючи руками та справляючи на Олену.)

Одна дівка (з'унивилась по дорозі, до Дучака).
День вам добрий, пане вояк!

Дучак.

Здорові були, серденько!

Дівчина.

А ви тепер з війська йдете?

Дучак.

З війська, кришечко, або що?

Дівчина.

Та я хотіла вас розпитати, чи ви не здибались у віську з одним жовніром?

Дучак.

Чому ні?

Дівчина.

Ви знатимете: що він стояв раз у Шипинцях на екзакуції.

Дучак.

На екзакуції! (Нишком.) Чиста екзакуція!

Дівчина.

Він зростом буде так, як ви — а може трохи вищий, — в личко румяний, очі чорні, вусочок невеличкий.

Дучак.

Невеличкий! (Нишком.) Отся була-б добра за хвелебра у війську: дуже хороше провадила-б ґрундбух... (До дівчини.) А з котрого він села, серце?

Дівчина.

Єй Богу, що забула його запитати! Але він казав, що його батько сидить хутором коло самої церкви. Ви мабуть знатимете його.

Дучак.

А як пишеся?

Дівчина.

На прізвище не знаю — а на імя кажуть йому Митро: ви його знатимете?

Дучак.

Я знав одного Митра, але того вже три роки, як повісили.

Дівчина.

Повісили!

Дучак.

Повісили.

Дівчина.

Ну, то вже ніщо й питати про його! А Ону-пращків Василь коли вийде?

Дучак.

Скоро пустять!

Дівчина.

А коли пустять?

Дучак.

Коли схочуть,

Дівчина.

За осе вам спасибіг; ви мене розважили!
Бувайте здорові! (Одходить.)

Олена (що досі ув одно Дучакову скрипку
озирала, та до серця тулила).

А ви собі скрипку з війська винесли, чи ви....
(У хаті кричить: *Дівко, а йдеш ти?!*) Зараз, зараз! — Чи
ви вже дома знали грати?

Дучак.

Ні, я у війську вивчивсь.

Олена.

Ану заграйте!

Дучак.

Та! коли-б ви гуляли, я грав-би.

Олена.

А самій добре гуляти?

Дучак.

Ще й як! Ану нуте лиш осе. (Грає „Волошина“,
Олена танцює.)

Олена.

Ох мені лишенько, як-же я втомилась! А ви
знаєте также і співати?

Дучак.

Десь по трохи знав, — коли не позабував вже.

Олена.

Та де-би! Ану заспівайте якої!

Дучак.

Я хочу, щоб ви уперед заспівали, а відтак аж я буду.

Олена.

А не сміяти-метесь?

Дучак.

Ні, серце!

Олена (співає, Дучак пригравав на скрипці).

Чи гай, чи гай, чи діброва — гої, чи ти там
душко, стоїш?...

Чом до мене не промовиш — чися Бога да й не
боїш?

Я-б до тебе говорила — я-б до тебе щебетала...
Знав серце, кого любить — та коли-б то не
пропало!...

(Утираються об'є.)

Олена.

А ви плачете?

Дучак.

Ні. — А ви?

Олена.

Та й я ні, — міні щось в око впало. (Нишком).
Коли-б то не стидно я-б йому зараз всю правду
сказала! — Не скажу! (До Дучака): Тепер-же я вам
співала заспівайте-ж і ви мені,

Дучак.

А як не вдам — не сміяти-метесь?

О л е н а.

Бігме, що ні!! (Нижком.) Я-б з його сміялась!
Боже милий.

Д у ч а к (співає).

Чи гай, чи гай, чи діброва — чи червоная калина...
Межи всіми дівочками лишень ти мні одна мила!
Та не тому мені мила, — що хороше убрана —
Гої — а тому мені мила, що до серця пристала!
(Обіймились та голубляться.)

Х р е с т и к (нищечком з корча).

Тай люде хочуть, щоб гаразд був на світі.

Третя ява.

К а т р я (виходить з хати, в руках шиттячко).

Сонечко сходить... Боже, милий Боже —
Як 'му все радо!... гори залеліли,
Густа діброва у ручки аж плеще,
Жайворонятко кричить тай співає
З усьої сили, Бога вихваляє,
Ставок блищиться, бистра річка грає,
Люде веселі спішуть до роботи,
Хто на левалу, хто на лан, — співають —
Сонечко сходить...

Лини моє не сходить!...

Милий-серденько, світе мій єдиний —
Чом ти не зійдеш?...

Вже забув, покинув —

Ох тяжко — важко!...

Та що-ж я говорю!...

Я нерозумна... о! — Я божевільна!...

Мені об ньому думати, об ньому —

Мені думати? — Він лицар цісарський,

Як сокіл ясний, як золото красний,

Йому й царівна ручку свою дала-б,

Білії ручки в препишних будинках

Його-б горнули — а може і горнуть,

А він про нас би, про нашу селину,

Про бідну вдову, про вдовину дочку

Мав думать?... Серце, серце моє, серце,

Покинь грішити... не бажай ти Бога

З святого неба, бо не твій то рівень...

Не досить щастя, що могло годинку

На його грудях любим сном спочити?

Ой серце, серце, не бажай ти більше,

Як тобі можна...

Ой! як сонце світить!...

Де він тепер то, пан мій пробуває?...

Може на муштрі став собі з панами,

Й ясною зброєю грається? — Боже!...

Чи хоть коли то перша його мила

Йому присниться?...

Не ридай, серденько:

Вдовиній дочці не така судилась

Золота доля... жаль — туга — могила!

(Доки отсе проказала, вийшла собі за ворота та й стала у куточку. Дучак з Оленою далися у бік, так, що Катря їх не бачить. Хрестик вибігає та й кидаєся їй поза шию.)

Хрестик.

Голубко!

Катря.

Соколе! (Обнімаються.)

Олена (до Дучака).

А ми що оце робимо?

Дучак.

Обнімаємось.

Олена.

А нам же можна обніматись?

Дучак (справляє на Хрестика).

Коли тим можна, то й нам можна.

Олена.

Тим що инше: ті обоє кохаються, а ми ні...

Дучак.

Хто каже, що ні? Ёй Богу, що зараз піду та втоплюсь, коли ти таке говориш! — Цур!

Олена.

Ох лишечко! Кажіть уже, що хочете, лиш не топіться, бійтеся Бога! Мене ще до протоколу брали-б.

Дучак.

Та-же я нічого не кажу, — ти сама кажеш.

Олена.

Я кажу? Що я кажу? — Ну: що я нікому не кажу!

Дучак.

Або ти не казала, що ми не люб

Олена.

Хто? — Я казала? — Не правда!
(З хати кричить: *Дівко, а де ти ділася?*)

Зараз — зараз! — А хочь я мож
— то, бігме, не хотячи! Як вас ма

Дучак.

А хто знає, як мають звати.

Олена.

Ні-ні! — Як — *тебе* звуть... (Сор

Дучак.

Мігай.

Олена.

Мігай?

Дучак.

Душко!

Олена.

А не підеш топитися?

Дучак.

Не піду, серце!

Олена.

Ну, то й я вже не буду тобі ка
не люблю. Я лиш хотіла...

Четверта ява.

Уд о в а (вибігає з хати, розхрістана; в одній руці коцюба, в другій віник, під лівою пахою маглівниця).

Катря та Олена.

Ох мені лишенько!!! (Катря з Хрестиком утікають в один бік, Олена з Дучаком в другий. Удова шпуряє за Хрестиком коцюбою, за Дучаком мітлою, а сама стала з маглівцею, мов з мечем).

Уд о в а (з великої досади).

Вайльо!! — ґвалт, люде, ратуйте! — ґвалту гей!! — вайльо! (Парубки, дівки, жінки, люде, подорожні — усі збігаються на сцену, дехто з коновками, дехто з відром, з цебрами, дійницями, дехто знов з горцком таки, люде з драбинами, з гаками, з сулицями; дехто кричить: *горить!* — *вогонь!* — *горимо!* — *води!* *давайте води!* На дзвінниці ріжуть у дзвони. За сценою чути орендаря, як кричить: *ґвалт! ґвалт! лишіть церкви до дідке, та ратуйте пропінаціє:* жидівка ґвалтує собі: *моє гусоньке, моє куроньке, моє від перинех!* Нарешті прибігає старий війт, засапаний.

Війт.

Що такого? — Що такого? Сусідо Марто, схаменіться! — Та же не видко ні вогню, ні чого — Бог з вами, схаменіться!

Уд о в а (побивається).

Утекли, утекли, обі, обі за жовнірами, за стрижаками, ох мені лишенько!... Біжіть, ловіть!

(Усі люде, що на сцені були, розбігаються на всі боки; за сценою чути ґвалт: *ловіть!* *шукайте!* Орендар собі ґвалтує: *опришкес!* — *гайдамакес!* — *ай вай!* — *ай вай!*).

Пята ява.

Війт тай Удова.

Війт.

А я вам не казав ув одно: віддайте ваші дівки? Я вам не клепаю тепер маєте: Так вам і треба!

Удова (ув одно свариться з війт)
Та за кого мала їх віддати? За віддати? За вола, чи за пня? Га?

Війт.

Або я не казав вам, що я... вашу як узяв би! Але ви як задрали нос? Треба!

Удова.

Я? Свою Олену за вас? Свою Олену? За такого дідору? У мене Олена дівка як срібло, як та пташка співуча!

Війт.

Та нехай же тепер у касарні щеб молоді, дівчині треба до людей, не ув одно? А тепер — от маєте! Так в

Удова.

Воліється моя доня й до смерти, маю я її за такого дідугана, за так за такого драндюгу засилати! На вас

не подивилась-би, не то що! Ади! Ади! Чого стариганові захотілося: ягоди молоденької! А засі! А засі! А сором!

Війт.

Чому засі? Чому засі? Чому сором? Тобі засі до мене, а мені можна взяти де хотіти! Торбо ти стара!

Удова.

Ти міху діравий! Бери собі про мене й з болота, а до моїх дітей тобі засі! Ми ще маємо собі поговорити за ту леваду, що ти мойому покійному пан-отцеві взяв, не бійся, буде тобі та левада ще бурляком лізти! Жди...

Війт (по хвилі геть перемінився... зітхає).

От, не доїдали би й ви мені, сусідко! Мене вже досить друга біда їсть, а то ще й ви!

Удова.

Йому біда! Йому біда! Рада б я знати, що йому за біда? Людську кров пє, людську працю їсть — та ще йому біда.

Війт.

А ви знаєте, що мені нема кому й їсти зварити, що мене нема кому ні обзолити, ні виобіськати? Що мені ні відки, ні ради, ні поради? Ох сусідко, сусідко: пожалуйте хоть ви мене! Що моїй бідній голові робити?...

Удова.

Вам треба конечне оженитись!

Так вам треба!

Війт.

Та де-ж возьму? Ну — та де? Діє
йти за старого; молодицю боюсь брати

Удова (ув одно гладить собі лице, та ч

Вам не дівки треба, щоб от бігла за
як ось мої дві, та ні молодиці, щоб-то
добрийдень — знаєте? Але... вам узят
удову поважну, щоб ні дуже ще ста
з тих таки молодих, — вам треба, як я
розумної, гострої (нишком: *ось як би й я!*)
й біди й гаразду!

Війт.

Єй Богу, що ви отсе правду каз
ви де знаєте? Нарайте мені!

Я — бігме — так не знаю, коли-б т
вас... (Гадав.) Ні, не знаю, нема.

Війт (підсувається до неї).

А як би такі ви самі?

Удова.

Бог би з вас жартував!

Війт.

Хто каже, що я жартую? Таки н
ворю: підете за мене?

Удова.

У мене ще дві донці.

Війт.

Доньки повіддавати.

Удова.

Отсе вже справді так: донькам не коло мене сидіння. Я жінка слаба; чи-ж я годна такі дві дівці, як вони, й нагледіти? Коли-б мені й сьогодні хто трапився, сьогодні оддала би.

Шеста ява.

(Парубки та дівки, що перш були на сцені, ведуть з одного боку Хрестика з Катрею, з другого боку Олену з Дучаком.)

Парубки.

Ведемо вам осьде ваших дезертирів, пані маточко! Нам годиться тепер перейом: Бочка пива та ще й серецького!

Катря та Олена (до Удови).

Ми, мамо, нічого не винні, — вони нас силою узяли.

Удова (цілу отсю сцену дуже ласкава — до Хрестика).

А то ви отсе, Ілашку? Богдай вас! А ви чому зараз у хату не йшли, але таку гію мені наробили?

Хрестик (цілує стару в руку).

Се все отсей господар винен! (Справляє на Дучака.) Я хотів іти відразу в хату, але він мені каже,

щоби я сховавсь у калину, та вперечі Катря мене не забула.

О л е н а (до Дучака).

А ти такий пташок! Добре, що бійся: скажу я все мамі!

Х р е с т и к.

Аж тут надходите ви, пані-маточко так стидно стало — що й давай на вт

В і й т.

Пане капраль! А ви так. і на віт (Хрестик віта в лице, — віт чхає).

П а р у б к и.

На здоровля вам пане війте!

Х р е с т и к (до Удови).

Не гнівайтесь, пані-маточко. (Цілу Ви самі знаєте, що кохання може. (Уд мило на віта, що за хавки тримаєся.) Е пані-маточко: я вже маю свій абшич чім жити. Благословіть, голубко!

У д о в а.

А я знаю, що з вами робити? Як Федю? Благословити, Федю?

В і й т.

Та благослови хйба, щоб і тебе та благословив, як ось мене, що аж в ухах

Хрестик. (цілує вїйта в руку).

Татку!

Вїйт.

Як би я такого сина мав, то вже давно мене не було-б на світі.

Удова (до Хрестика).

Ну — про мене, ходїть уже! (Хрестик з Катрею припадають.) Нехай же вас Мати Божа благословить!

Дучак (до Олени).

Ходїм до мамі, нехай і нас!

Олена.

Ну — слухайте! А отсе якої?

Дучак.

Такої, щоб за місяць весїлля нам...

Олена.

Та цур же тобі з твоїм весїллям! Чи чули ви, люде добрі, такого: ні бачила до сього дня, ні видїла — таїї уже за весїлля говорять?!

Вїйт.

Так вам треба!

Удова.

А там знов що такого?

Дучак (тягне Олену перед стару).

Та нічого, пані-маточко — прошу, щоб ішла до вас благословитися, а вона не хоче.

Удова.

Та чому не йдеш, дівко?

Олена.

Коли вже мама кажуть, то хиба — і

Дучак.

І я так кажу, що йти.

Олена.

Мовчи — ти! Ти мені не маєш д
Я маму маю слухати, не тебе! Мамо: і

Удова.

Таже — коли любиш, то йди, бо я —
требу. (Штовхає вїйта ліктем.)

Вїйт.

Та бо ти не питаєш, ні — хто отсе
отсе, ні — звідки отсе, ні — по що отсе
отсе, ні — по якому отсе, ні...

~~-(Дучак вїйта в лице, — вїйт чхає.)~~

Усі дівки.

Здорові були, пане вїйте!

Вїйт.

Та щоб і ви здорові!

Хрестик.

Се, пані-маточко, мій товариш
(Справляє на Дучака.) Він з Лужан р

батько перший господар у селі, в його є сорок фалеч рілі.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

В його є дваїцять фалеч сіножати.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

В його є десять пар волів полових.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

У його хата нова, з хоромами, ще клав, як до війська йшов.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

Два вози ковані — з управою.

Удова.

Боже милий!

Хрестик (до Дучака).

Говори бо й ти! Мене вже хави болять тільки говорити!

Дучак.

Я вже маю відправу з війська. Коли ласка ваша, то благословіть мене, пані-маточко, з ващою

Оленкою, (цілує стару в руку) а коли ні, собі — вкраду.

• Війт.

Чи ви, пане капраль, і в війську та
(Дучак віята в лице, війт — чхає три рази)

Парубки та Дівки.

Здорові були! Здорові були!

Війт.

Се, бачу, не треба й табаки! Щоби рові, діточки.

Дучак.

Ну — як поміркувались, пані-маточкі чи ні?

Удова.

А я знаю? Як ти кажеш, дівко? Любиш, то я тебе й силувати не буду.

Олена.

Ага, щоб він мене відтак украв!

Дучак.

А знай таки, що вкраду.

Олена.

Що вже мені з опришком діяти? У до мами. (Припадають.)

Удова.

Нехай вас Бог святий благословить!

Всі.

Амінь, амінь!

Війт.

Так вам треба.

Удова.

Лиш нас двоє нема кому благословити!

Всі.

А — на щастя, на здоровля, на славу добру!

(Удова — соромиться ув одно. Парубки беруть зза кресань квітки та подають дівчатам, дівчата діляться в три гуртки, та плетуть три вінки, підійшовши на перед сцени; парубки додають їм ув одно квіток та барвінку. Удова з війтом, Хрестик з Катрею, Дучак з Оленою стоять трохи по заду та голубляться. Дівчата плетучи вінок, співають весільної:)

А в неділю рано
Все море заграло!

Ой не море то грає,
То князь потапає:

Гей батьку голубочку,
Подай мені білу ручку!

Гой подай батьку обі —
Та ратуй мене д' собі!

Ой не моя синку воля —
Ратувати тебе з моря.

Маєш синку свою долю —
Най ратує тебе з моря!

Сема ява.

(Циган зі скрипкою вискакує з одного боку, а орендар з великою бочкою з другого.)

Циган.

І — гу!... А тут весілля, чи що? Х

Орендар.

Весілля, не весілля, а від пиві троє, що вчора саме ніврокє з від саме Се (Прицьмокує.) Ну — ну, що отсе за пиво! Ану: дайте мені що уторгувати хоть то, що я від таке велике страх сьог лось! Ай-вай!... Я вже гадало, що йом ний суд, або що, а то троє весіль! Весіль ліпше, як один вогонь — ох : точити від пиві — чи може винес горівки? Ніврокє: таке горівки маю: Але я знаю, що наші Буковинці собі: лиш від пиві попивають, а горівк і кушати. Ну-ну! А в мене око пива ну, що то шустке значить? Нічого (До війта.) А багато вам дати? Я вам з і

Війт.

Та хйба давай уже цілу бочку, і багато шинкувати! Ану хлопці: напи за здоровля моєї старої! (Обнімає Март треба!

Циган.

І — гу! А якої вам заграти?

Всі.

Буковинської! Буковинської! Буковинської!
Ану рубай буковинської! Ану нашої!

Війт.

Так вам треба!

(Циган заводить буковинської гуцулки. Парубки й дівчата гуляють. Війт все кричить: *так вам треба.*)

Легінь.

Ой Гуцул ся легко вбує
Легко му ходити,
Та й молоду Гуцулочку
В таночку водити.

У Вижниці на крамниці,
На високім замку:
Куплю собі кресанину
За пять левів банку,
За пять левів крисанину,
Мальовані квіти.

Дівка.

Іде любчик через село —
Як золото світить.

Тото в мене коханячко,
Тото в мене душка:
Та що в него, каже, бляшка
Коло капелюшка;

Тото в мене коханячко,
Тото в мене воля;
Каже: бляшка в капелюшк.
Квіти доокола.

Парубок.

Як не возьму, пане-брате,
В сусіда дівчину,
Запалю 'му сіно й хату —
Піду в Волощину.

Дівка.

Спали сіно, спали сіно —
Спали й оборогн,
А як ідеш до дівчини —
Не питай дороги.

Парубок.

Мене пани катували —
Мене пани били,
А мені ся з того лиха
Кучері повили.
Повилися кучерикн
Як на бараночку,
А ще мені молодиці
Даютъ доганочку.
Молодиці доганочку —
Дівчата догану:
Аби сім літ не женився —
Не возьму погану!

Дівка.

Або мене, любку, люби,
Або мене лишн,
Або мої чорні очі
На папері пишн.

Парубок.

Писав би я на папері —
Паперу не маю,
Пішов би я за папером —
Дороги не знаю.

Дівка.

Любив мене любчик дуже,
Та її покинув уже;
А ще чую через люде —
Що любити буде.
Ой дуду, каже дуду,
Бідувати буду:
Пробила я білу ніжку,
На сухоньку груду.
Та коли-б то на ту груду —
А то на тернину —
Та коли-б то в темну нікчу,
А то в білу днину!

Парубок.

На що-ж мені женитися,
На що-ж мені долі,
Коли в мене у Чернівцях,
Карабін на столі,

Ой карабін на столику,
А шабля на клинку:
Сказав мені старий жовні
Шкода-ж тебе, синку;
Ой чи шкода чи не шкода:
Коли уже взятій,
А срібними ножичками
Кучерик втяти!

Окрім „Народної бібліотеки „Чорногори“ починає у Відні виходити неперіодичне ілюстроване письмо під заголовком

„Чорногора“,

а то під редакцією Др. К. Трильовського.

Кожний зошит „Чорногори“ становить **цілість для себе**, але 10 чисел „Чорногори“ можна також оправити в одну книжку, в один том, з заголовним листком та списом річий.

„Чорногора“ містить гарні вірші, цікаві оповідання та популярні статі наукові.

З'особна велику вагу буде вона класти на представлення боротьби Українського Народу за свою **державну самостійність**.

Кожде число „Чорногори“ має цілий ряд цікавих **ілюстрацій** (образків), що відносяться так до історії, як і до теперішньої пори та до нашого письменства.

„Чорногора“ призначена до масового ширеня між нашим робітним народом і чимбільше вона буде мати купуючих та передплатників, тим гарнійше і цікавійше буде кожде її число!

Кожде число „Чорногори“ можна осібно купити але найліпше вислати відразу передплату на цілий том (10 чисел), то є **2 долари** а то на адресу:

Dr. Dmytro Koropatnyskyj in Wien
VIII, Langegasse 14 (Europa, Austria).

Хто вже має одно чи більше чисел „Чорногори“ повинен мимо того прислати передплату, то є **2 долари**, бо подвійні числа легко може другому продати, і так позискати „Чорногорі“ нових читачів.

Єще практичніше є прислати відразу **5 доларів**, бо такий передплатник буде одержувати не лиш „Чорногору“ але і „**Народну бібліотеку „Чорногори“** по значно зниженій ціні, і то так довго аж вийдуть усі гроші.

„**Чорногора**“ — се дуже важне видавництво для наших людей в чужих краях: воно їм нагадає милу Вітчину, розважить, та скріпить надію на кращу будучність нашого Народу!

Редакція буде дуже рада, коли наші прихильники будуть їй надсилати фотографічні знимки наших геройських борців за волю та рїжних видів так з рідних сторін як і з чужини, де наші люди проживають, з'осібна пожадані знимки виділів наших Товариств, Народних Домів і других важних будинків, портрети заслужених діячів і т. и.

Того рода матеріяли треба висилати на адресу редактора „Чорногори“. Вона звучить:

Dr. Kurylo Trylowskyj in Wien
XVIII, Martinstraße 13 (Europa, Austria).

Дописи про життя наших людей, про їх організації і т. и. треба також на сю адресу висилати.

Видавництво „Чорногори“
(Wien IX, Garnisongasse 20, I).

Народну бібліотеку „Чорногори“,

що буде містити визначні твори українських і чужих письменників та

„Чорногору“

ілюстроване неперіодичне письмо під редакцією Др. К. Трильовського — треба замавляти на адресу:

**Dr. D. Koropatnyskyj in Wien VIII,
Langegasse 14 (Europa, Austria).**

*

Хто хоче дістати дуже цікавий
календар „Запорожець“
(55 образків!)

і **„Січовий Співаник“**
(40 образків!)

най пришле на повизшу адресу 1 доляра.

Адреса приватна Др. К. Трильовського
(для справ редакційних, січових і т. и.) в:

Wien XVIII, Martinstrasse 13
(Europa, Austria).